

Problematika gospodarjenja z urbanim in odprtim prostorom v Sloveniji v luči podražitev naravnih surovin in hrane v svetu ter predvidenega organiziranja regij

Izr. prof. Vladimir Braco Mušič, univ. dipl. inž. arh.

Obveščam vas, da smo predsedniku Državnega sveta, mag. Blažu Kavčiču, že napovedali namero Občanskega foruma, da organiziramo razpravo o krizi koncepta upravne regionalizacije Republike Slovenije. V tej zvezi smo tudi zaprosili za sodelovanje dr. Janeza Šmidovnika, ki je v svojem javnem nastopu v prilogi Dnevnika zelo dobro orisal problematiko slovenske regionalizacije. Več pobud hkrati za nas pomeni, da opozarjamo na resnično resne in kompleksne probleme. Sam nisem še utegnil proučiti vse v vašem pismu omenjene dokumentacije na spletu, vendar menim, da ste pravilno povezali problemske skope gospodarjenja s prostorom, podražitve surovin in hrane ter organiziranja pokrajin.

Problematika gospodarjenja z urbanim in odprtim prostorom zajema pri nas varstvo in smotrno izrabo kakovostnih kmetijsko (in gozdarsko) proizvodnih zemljišč, racionalno rabo urbanega prostora, predvsem z vidika varčevanja z energijo in vidikov varstva voda in ozračja ter podnebja. To sicer že dolgo vemo in smo o tem celo sprejemali interventne zakone in podzakonske predpise, vendar moramo zdaj vsi z zaskrbljenostjo in obžalovanjem ugotoviti, da se splošne razmere izrazito slabšajo. Prepogoste in nesmiselne spremembe v zakonodaji, pritisk tujega in domačega kapitala, razpad sistema urbanističnih in prostorsko-planerskih služb na lokalni in na državni ravni ipd. botrujejo hitri širitvi ekstenzivne pozidave za dejavnosti, ki so izrazito veliki in agresivni uporabniki prostora. Vse, kar se danes dogaja v našem prostoru, se dogaja tudi zaradi povsem napačne drobitve občin in etično, socialno ter državotvorno nesprejemljivega neupoštevanja **javnih in skupnih interesov** v urejanju prostora. Svoje negativne posledice pa so prispevali tudi napačno zastavljeni procesi denacionalizacije in privatizacije, nesposobnost države, da bi ustrezno obdavčila stavbno-zemljiške idr. prostorske transakcije. Pri vsem tem očitno ne upoštevamo eksplicitnih navodil Združenih narodov, gl. zaključne dokumente Habitat 1976 (Vancouver) in Habitat 1997 (Istanbul). Še več, v naši državi dopuščamo ekscese, ki jih je Evropa preprečila že zdavnaj! Še posebej pa opozarjam na dejstvo, da je SFRJ in za njo Republika Slovenija nostrificirala dokumente ZN iz 76. in 97. leta.

Moramo se tudi vprašati, kaj se je pod novo Vlado zgodilo s strateškimi dokumenti prostorskega planiranja v RS in z urbanistično dokumentacijo glavnih mest!

Predvideno organiziranje regij oz. pokrajin je očitno zašlo v hudo krizo, ki se je pokazala tudi ob nedavni TV oddaji o tem problemu. Mislim, da je glavni problem v napačni politizaciji in v posledicah drobljenja občin ("na farni nivo"). Pomemben problem pa je tudi v tem, da se skoraj v vseh razpravah kaže nerazumevanje vloge mest v regionalnem razvoju in upravljanju. **Mesta so zibelke civilizacije, so najpomembnejši lokus ustvarjanja nove gospodarske vrednosti, so vsestransko inovacijska okolja, so občutljiv socialni fenomen itd.** O mestih vemo že kar precej, po več kot 2000 letih organizirane načrtne graditve, po 100 letih teoretskih spoznanj v urbani sociologiji, urbani geografiji, urbani ekonomiji in po več kot 100 letih razvoja urbanistične teorije in prakse. Zato tudi vemo, da imajo mesta različnih kategorij svoja vplivna (ali gravitacijska) območja, sinergije različnih storitev in da, ne nazadnje, pomenijo tudi glavno koncentracijo negativnih vplivov na okolje. O tem v vseh razpravah slišimo premalo! Več o tem na našem simpoziju!

Prilagam skico glavnih gravitacijskih območij RS, kakršne je zarisala mednarodno usklajena raziskava, ki jo je vodil pok. geograf dr. Vladimir Kokole v začetku 70-ih let. Shema kaže, da "čista" delitev ni mogoča, temveč da gre tudi za vgrajene "nedoslednosti" v povezavah regij in urbanih centrov. Tudi zaradi geomorfoloških razmer, ki so specifikum našega prostora.

Naj na koncu poudarim, **da je takojšnja in smotrna členitev RS v pokrajine nujna, predvsem zaradi tega, ker v obstoječih razmerah (pre)majhnih občin ni mogoče organizirati strokovnih služb za urbanizem in urejanje prostora.** Je pa ta dejavnost eminentna agenda lokalne (in regionalne) samouprave!

V Ljubljani, 15. 3. 2008